Yargıtay Başkanı Sayın Ali Alkan'ın konuşması

-Değerli katılımcılar, sevgili konuklar hepinizi saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum. 1969 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdim. Şu an aramızda bulunan değerli hocamız Sayın Prof. Dr. Fikret Eren'in öğrencisi olma mutluluğuna eriştim. Hasta hekim ilişkisinin temelini oluşturan vekâlet sözleşmesini kendisinden öğrendim. Bu vesileyle kendisine şükranlarımı sunuyor saygılarımı arz ediyorum. 1976 yılında ise cüppe giyerek fiilen hâkimlik görevine başladım. 1987 yılına kadar yurdun muhtelif yerlerinde görev yaptım ve bu 1987 yılında da Ankara Adliye'sine atamam yapıldı. Bu yıla kadar hekimlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin borçlar kanununda hâkimlerin sorumluluğuna ilişkin ise usul hukukunda yasal düzenlemeler olduğunu biliyor ve okuyordum. Ancak uygulamada ne hekimler aleyhine ne hâkimler aleyhine bir dava açıldığını hiç rastlamamıştım. Ta ki Ankara Adliyesinde göreve başlayıncaya kadar. Çünkü toplumda bu yıllara kadar ne hekimle ne hâkimler aleyhine sorumluluk davası açılabileceğine dair herhangi bir bilinçlendirme yapılmamıştı. Ve davalar açılmıyordu. Peki, bu uygulamalar doğru mu idi. Suiistimal edilmemesi kaydıyla hâkimler aleyhine de hekimler aleyhine de tazminat davası açılabilmelidir. Hiçbir meslek grubu ihmalinden kusurundan doğan zarardan sorumlu olmaması için imtiyaz sahibi olmamalıdır. 1987 yılında Ankara Adliyesine atandığımda bir meslektaşımla açılan davada doktor aleyhine açılana davada alınan bilirkişi raporuna müsteniden davanın reddi kararı verilmişti. Kararın temyizi üzerine Yargıtay ise doktorun burada özensizliği vardır, ihmali vardır, bu nedenle bir tazminata hükmet diye bozmuştu. İşte doktorların sorumlu olabileceğine ilişkin bu vb. haberlerin özellikle medyada yer almasından itibaren doktorlar aleyhine açılan davaların çığ gibi büyüdüğünü bizzat gördük. Bugün hukukumuzun en güncel sorunlarından birisi hekimlerin tıbbi müdahaleden doğan sorumluluklarıdır. İnsan hakları evrensel bildirgesinin 25. Maddesi anayasamızın 17. Maddesi Avrupa tıp sözleşmesi insanların sağlıklı yaşamasını güvence altına almıştır. Bu bağlamda da hasta hakları kavramı oluşmuştur. Hasta hakları kavramı kabul edilince bu defa karşımıza bu hakların kullanımında sorumlu olan kimdir? sorusu aklımıza gelir. Bunun muhatabı ise sağlık çalışanları ve genellikle hekimlerdir. Hekimlerin hastaya karşı olan sorumlulukları bu sempozyumun konusu olup geniş şekilde tartışılacak ve bu sahadaki sorunların çözümü de önemli gelişmelere ışık tutacaktır. Sağlıkta kalitenin artması, doktorların kusur halinde sorumluluğun başlaması, şeffaflık ve denetim ile mümkün olur. Her meslekte olduğu gibi hesap verme yolu açıldığında tıpta da kalite yükselecektir. Değerli katılımcılar, hasta ile hekim arasındaki ilişki eski ve yeni borçlar kanununda kabul edildiği gibi vekâlet sözleşmesidir. Doktorun da bu konuda aynı düşünce hâkimdir. Yeni borçlar kanunumuzda madde 506 vekil üstlendiği iş ve hizmetleri vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek sadakat ve özenle yürütmekle görevlidir. Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır demiştir. Bu düzenlemeler hekim ile hastanın tedavisinde onun iyileşmesini garanti etmemekte yani sonucu temin etmemektedir. Hekimin yükümlülüğü kendine düşen özen borcunu yerine getirmektir. Özen borcunu yerine getiren hekimin sorumluluğu söz konusu olamaz.

Hekim özen borcunun yerine getirilmesinde en hafif kusurun bile sorumludur. Doktor hastasının zarar görmemesi için mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmesizin saptayıp somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz bir biçimde almak ve uygun tedaviyle gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında seçimler yapılırken hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulup hastayı risk altına sokacak

tutum ve davranışlardan kaçınarak en iyi yolu seçmelidir. Hekim en son tıbbi gelişmeleri izleyip uygulamalıdır. Özen borcunun yerine getirip getirilmediği ise teknik bir konu olup bilirkişi incelemesi ile saptanır. Mahkemeler de, bilirkişi olarak özellikle sağlık yüksek şurası, adli tıp kurumu veya uyuşmazlığa konu alanda uzman üniversite öğretim üyelerinden oluşan bilirkişi kurullarına görüş almak üzere başvurmaktadır. Hekimlerin meslektaşlarının yargılandığı bu davalarda meslek etiği kurallarında da sözü edilen diğer kurallar yanında tarafsız ve bağımsız görüş bildirmelerinin adaletin gerçekleşmesine büyük katkılar sunacağı her türlü izahtan varestedir. İşte hâkim önüne gelen böyle bir uyuşmazlıkta tıbbi terimlerle doldurulmuş bilirkişi raporunu gerekli dikkat ve titizliği göstererek irdelemek zorundadır.

Gelişen hasta hakları bilinci ve özel sağlık sektörü nedeniyle tıbbi müdahale sözleşmeleri güncel hukuk uygulamasında sürekli gelişen ve önem kazanan bir alan olmaktadır. Tıp biliminin ulaştığı aşamaya ve baş döndürücü hızla ilerleyen teknolojiye bakarak tıbbi müdahale faaliyetinin çok daha çeşitleneceğini ve hukuk uygulaması bakımından daha karmaşık bir hal alacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum ise genellikle tıp biliminin gelişmesini ve arkadan takip eden hukuksal düzenlemelerin ne şekilde olması gerektiği sorununu birlikte getirmektedir. Değerli katılımcılar, genelde hastalar ve hasta yakınları istenmeyen sonuçlarla karşılaştığında oluşan olumsuz psikolojik ortam nedeniyle hekimin özen borcuna aykırı davranışı söz konusu olmamasına rağmen hemen dava yolunu seçmektedirler. Elimizde bu konuda güvenilir bir istatistik olmamasına rağmen davaların çoğunlukla reddedildiğini bir uygulayıcı olarak gözlemlemekteyiz. Ancak davaların reddedilmesi doktorların zaman zaman iş yoğunluğu nöbet nedeniyle devamlı 36 saat görev yapması ve bazen de duyarsızlık gibi nedenlerle hata yapması sonucu istenmeyen sonuçların doğmasına neden olduğu gerçeğini de değiştiremez. Doktorların sorumlu olduğu durumlarda hükmedilen tazminat miktarlarının onların ekonomik mahvına neden olduğunu da bilmekteyiz. Biraz önce İsmail Dölen hocamızın ve Sayın rektörümüz Yunus Beyin söylediği üzere yüksek tazminatlar nedeniyle riskli hastaların tedavisinde doktorların çekingen davranmaya başladığının biz de bilincindeyiz.

Bu tespite katılıyorum. O halde yasa koyucu ve uygulayıcı olan bizlerin bu konu üzerinde bir değerlendirme yapmanın zamanı gelmiştir. Bu gibi durumlarda doktorları da koruyan bir düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Sigorta uygulaması, sigortanın sınırsız olarak tüm zararlara teşkil edilmesi, sigorta primlerinin ödenmesinde kamunun hekime büyük oranda katkıda bulunması oluşan zararın tazmini için Finlandiya örneğinde olduğu gibi bir fon oluşturulması sorunun çözümüne katkıda bulunacaktır. Günümüzde sağlık çalışanlarına uygulanan şiddet de önemli bir sorundur. Yazılı ve görsel medyada izlediğimiz gibi sağlık çalışanlarına karşı şiddet uygulandığında sanığın serbest kalması toplumda ve sağlık çalışanların da büyük tepkilere neden olmaktadır. Ancak yasaları uygulamak zorunda oldukları hâkimlerin önünde başka alternatifin bulunmadığı da gözden ırak tutulmamalıdır. Yasa koyucu bu sıkıntıları ve tepkileri gördüğü için sağlık çalışanına şiddet uygulayan hasta ve hasta yakınlarının tutuklu yargılanmasının teminin için yasal düzenlemeyi gündemine almıştır. Ancak yapılması gereken daha çok işimizin olduğu da bir gerçektir. Bu toplantı sürecinde ülkemizden ve dünyamızın değişik yerlerinden gelen çok değerli hukukçularımız, bilim adamlarımız ortaya koyacakları görüş ve düşünceleriyle bu konuda çok büyük bir katkı sağlayacaktır. Onları ve bu yararlı toplantıyı düzenleyen katkıda bulunan herkesi gönülden kutluyor. Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.